

50 logičkih grešaka

za koje treba da znate

Na koricama:

Roden, *Mislilac*

Fotografija u pozadini:

Matipon Tangmatitham (NASA)

50 logičkih grešaka

za koje treba da znate

Predrag Stojadinović

Predrag Stojadinović:
50 LOGIČKIH GREŠAKA
za koje treba da znate

Copyright © 2014, 2021 by Predrag Stojadinović
Copyright © 2021. za ovo izdanje, Heliks

Izdavač
Heliks

Za izdavača
Brankica Stojanović

Lektura
Vesna Đukić
Milena Burgić

Predgovor
Voja Antić

Štampa
Artprint Media, Novi Sad

Drugo izdanje

Tipografija
Adobe Text Pro i Fedra Sans Pro

ISBN: 978-86-6024-046-2

Smederevo, 2021.

www.heliks.rs
50logickihgresaka.com

*Mojoj Miljani,
bez čije podrške ni ovaj,
a ni mnogi drugi moji ljudi projekti,
ne bi videli svetlost dana...*

Sadržaj

<i>Predgovor</i>xi
<i>Uvod</i>	xiii
1. Ne sledi	2
2. Ignorisanje problema	4
3. Argument iz greške	6
4. Crvena haringa	8
5. Strašilo.	10
6. Anegdotalni dokaz	12
7. Relativna uskraćenost	14
8. Pozivanje na emocije	16
9. Pogrešan uzrok.	20
10. Pozivanje na licemerje.	22
11. Dokaz zastrašivanjem	24
12. Argument protiv čoveka	26
13. Argument iz neznanja	28
14. Pozivanje na magiju	30
15. Pozivanje na većinu	32

Sadržaj

16. Pozivanje na tradiciju	34
17. Pozivanje na autoritet	36
18. Složeno pitanje	38
19. Zahteva pitanje	40
20. Pravo na mišljenje	42
21. Argument iz sastava	44
22. Argument iz podele	46
23. Dokaz tvrdnjom	48
24. Argument iz ponavljanja	50
25. Argument iz tišine	52
26. Lažna dilema	54
27. Argument iz porekla	56
28. Nijedan pravi škot	58
29. Trovanje bunara	60
30. Kockarska zabluda	62
31. Pogrešna analogija	64
32. Argument iz asocijacije	66
33. Teksaški revolveraš	68
34. Klizava nizbrdica	70
35. Pozivanje na silu	72

Sadržaj

36. Kružni argument	74
37. Učtvorenje pojmovna	76
38. Pozivanje na ton	78
39. Pozivanje na novitet	80
40. Argument iz prirode	82
41. Pomeranje golova	84
42. Zlatna sredina	86
43. Pozivanje na uspeh	88
44. Pozivanje na siromaštvo	90
45. Pozivanje na bogatstvo	92
46. Biranje trešanja	94
47. Svođenje na apsurd	96
48. Pozivanje na motiv	98
49. Pozivanje na verovatnoću	100
50. Posebna molba	102

Zahvalnica

Posebnu zahvalnost dugujem Jeleni Radojčin i Marku Ekmedžiću za nesebičnu pomoć u prevođenju manje poznatih engleskih izraza i sređivanju latinskih naziva logičkih grešaka. Zatim Voji Antoniću na veoma korisnim savetima, ispravkama i odličnom predgovoru. Kao i celoj ekipi iz izdavačke kuće Heliks, prvenstveno Bojanu Stojanoviću, Vesni Đukić i Aleksandri Dragosavljević, bez čije pomoći i podrške ova knjiga ne bi bila tako kvalitetna kao što jeste.

Autor

Predgovor

Kada su ljudi ovladali jezikom i počeli da komuniciraju, uvideli su da je mnogo lakše izmanipulisati nekoga rečima i prevariti ga nego trošiti snagu na klasičnu fizičku agresiju. Tokom evolucije ljudske vrste evoluiralo je i „umeće“ prevare, pa sada imamo prave majstore koji su u stanju da ostvare svaku svoju nameru tako što će nam vešto servirati podvalu, a mi ćemo je prihvatiti kao istinu.

Mi se krećemo u društvu koje je s jedne strane civilizovano, a s druge je takvo da se moramo braniti od ljudi koji svakoga vide kao svoj plen. Zato moramo dobro upoznati mehanizme raznih obmana, moramo prozreti nameru koja stoji iza njih i reagovati tako da sačuvamo svoje interese.

U mehanizmu skoro svake obmane leži poneka logička zamka kojom nam se sugerše pogrešno zaključivanje. Ove zamke su sistematizovane kao logičke greške i ukoliko smo savladali te greške okružili smo sebe pravom odbrambenom linijom koja će nas čuvati od prevara. Analizirajući ove greške mi izoštravamo svoj um i činimo ga imunim na napade koji su uglavnom zlonamerni.

Svrha ove knjige je da vam pomogne da postanete vešti sagovornici i razvijete dobru odbranu od obmane svake vrste, pa čak i od samoobmane. Ako je u tome bar malo uspela, onda je opravdala trud uložen u njeno stvaranje.

Voja Antonić

Voda se sastoji od dva atoma vodonika i jednog atoma kiseonika. Ali šta ako neko kaže: „Neću tako da posmatram vodu“? Tada samo možemo da se pozovemo na naučne vrednosti. I ako on ne uvažava te vrednosti, kraj priče. Ako neko ne vrednuje dokaze, koje dokaze ćete mu predstaviti da biste mu dokazali kako bi trebalo da ih ceni? Ukoliko neko ne ceni logiku, koji logički argument biste mu mogli predstaviti da mu pokažete koliko je logika značajna?

– Sem Haris (Sam Harris)

Uvod

Logička greška

Logičkom greškom se naziva greška u rezonovanju.

Kao i matematičke jednačine, logika ima svoju strukturu i ona izgleda otprilike ovako: *jedan plus dva jednako je tri*. Na jednoj strani jednačine stoji ono što već znamo ili u čemu se slažemo, a na drugoj strani je odgovor koji je istinit sve dok se parametri na prvoj strani ne promene.

U logici se ideja naziva **premissa** i ona se može uklopiti s drugim premisama tako da nas dovede do validnog **zaključka**. Uzmimo, primera radi, da jedna premisa glasi: magneti privlače železo, a druga – određeni predmet je napravljen od gvožđa. Bez ikakve provere možemo logički ispravno zaključiti da će magnet privući taj predmet.

Ali šta ako zamenimo premise?

Recimo, znamo da magneti privlače gvožđe i vidimo da je magnet privukao neki predmet. Možemo li zaključiti da je taj predmet gvozden? Nažalost, **ne** možemo.

Takva postavka *izgleda logična*, ali zaključak više nije validan jer magneti ne privlače *samo* železo već i druge metale, na primer, nikl.

Izvođenje ovakvog pogrešnog zaključka zove se **logička greška**.

Formalne i neformalne greške

Postoje dve vrste logičkih grešaka: formalne i neformalne.

Šablon razmišljanja koji nameće formalna greška uvek je pogrešan zato što postoji greška u samoj strukturi argumenta, u njegovoj logičkoj formi. Kod formalnih grešaka sasvim je moguće da su premise istinite – a možda čak i zaključak bude istinit – ali je sâm argument netačan jer izvedeni zaključak ne sledi iz zadatih premisa.

Naš prethodni primer s magnetom prava je *formalna greška*. Premise jesu istinite, ali zaključak ne sledi iz njih. Predmet može biti gvozdjen, i u tom slučaju zaključak je istinit, ali isto tako može biti i od nikla. Zaključak da je predmet koji je magnet privukao *obavezno* napravljen od gvožđa, ne sledi iz zadatih premisa i zato je pogrešan.

Neformalne greške mogu imati validnu logičku formu, ali su ipak greške zbog karakteristika samih premisa. Zaključak se izvodi iz datih premisa i samim tim je logički validan, ali nije istinit zbog toga što jedna premisa ili obe premise nisu istinite.

Ukoliko prva premisa iz našeg primera glasi: magneti privlače papir, naš zaključak da će magnet privući svesku formalno je logički validan. Međutim, nije istinit, jer je premisa na osnovu koje smo došli do tog zaključka neistinita.

Zašto treba da prepoznamo logičke greške

Vrlo je važno znati strukturu logičkog argumenta. Niko ne bi napravio grešku i rekao da je *tri plus pet jednako jedan*. Pravila treba da se uvažavaju, a zbog kršenja pravila logike zaključak može da izgleda kao validan i kada to nije. Posledice mogu biti bezazlene, ali i veoma ozbiljne ukoliko na takvim greškama zasnivamo važne životne odluke.

Ako se ne pazi, vrlo je lako pobrkati logičke greške sa ispravnim zaključcima. Ljudi to stalno rade, slučajno ili namerno – da bi nekoga prevarili.

Logičke greške se najčešće – i to namerno – primenjuju u politici, religiji, marketingu i, uopšte, u svim životnim situacijama kada neko želi da ubedi veliki broj ljudi da ga poslušaju, da mu poveruju i da urade ono što je dobro za tog pojedinca, a skoro sigurno loše za ostale.

Naučimo li šta su i kakve su logičke greške, lakše ćemo prepoznati tvrdnje koje su izgrađene na logički i strukturno pogrešan način. Tako sprečavamo druge da nas prevare i *prodaju nam maglu*, pa činili oni to slučajno ili namerno.

Postoji tu još jedna korist. Kad savladamo prirodu logičkih grešaka, sprečićemo sebe da koristimo strukturno i logički pogrešne tvrdnje i argumente. I tada nećemo varati druge a, što je važnije, ni same sebe.

Jedan čovek reče Epiktetu: „Ubedi me da je logika neophodna“. Filozof ga upita: „Hoćeš li da ti to demonstriram?“

„Hoću“, reče čovek.

„Moram li onda koristiti demonstrativnu formu argumenta?“, postavi Epiktet sledeće pitanje.

„Da“, ponovo će čovek.

Epiktet nastavi da ispituje sagovornika: „A po čemu ćeš prepoznati da li iznosim pogrešan argument?“

Čovek je ćutao.

„Zar ne vidiš“, završi razgovor Epiktet, „da i sam prepoznaješ kako je logika neophodna – bez nje ne možeš čak ni znati da li je potrebna ili nije.“

50 logičkih grešaka

za koje treba da znate

Ne sledi

Zaključak ne sledi iz datih premisa

Latinski naziv: *non sequitur*¹

Logička greška **ne sledi** nastaje kada se izvodi zaključak koji ne sledi iz zadatih premisa. Zaključak sam po sebi može zaista biti istinit, ali argument je pogrešan zbog toga što ne postoji adekvatna veza između zadatih premisa i izvedenog zaključka. Sve formalne logičke greške u osnovi spadaju u greške tipa **ne sledi**. Mnogi poznati oblici ove greške svrstani su u različite tipove logičkih grešaka.

Često su primeri argumenata **ne sledi** urnebesno zbunjujući, ali u ozbiljnoj diskusiji mogu biti suptilni i teško ih je otkriti.

U svakodnevnom govoru *non sequitur* je svaka izjava čiji je kraj potpuno nepovezan s prethodnim delom. Može da se odnosi i na odgovor ili komentar koji nema nikakve veze s prethodnom izjavom ili pitanjem.

U literaturi se strategija **ne sledi** često koristi da bi se postigao efekat komičnog. Dotična izjava bude toliko nepovezana s prethodno izrečenim, toliko je apsurdna, da naprosto zaprepašćuje i samim tim je smešna.

¹ *Non sequitur* (lat.) – ne sledi.

Primeri

Ako kupite ovaj telefon, svi prijatelji će vas voleti.

Neki prijatelji će biti ljubomorni zbog tog novog telefona.

Globalno zagrevanje izazivaju sunčeve pege, što znači da ga ne izazivaju ljudi.

Jedan poznati uzrok ne isključuje sve ostale dodatne uzroke.

Ako ne kupite našu hranu, zanemarujete svoj organizam.

Čak i ako prihvatimo da je njihova hrana zdrava, opet postoje i drugi izvori zdrave hrane, ne samo taj jedan.

Žika živi u velikoj zgradi, znači da je i njegov stan veliki.

U velikoj zgradi može, naravno, biti i malih stanova.

Čuo sam kako Jovan tvrdi da u Bibliji ima grešaka. Nisam znao da je ateista.

Činjenica da je Jovan pronašao grešku u *Bibliji* ne znači da je on automatski ateista. Možda je samo iskren ili pripada drugoj religiji.

Hiljade ljudi veruju u homeopatiju, znači da tu ima nešto.

Tačno, ali je homeopatija ipak samo naučno dokazani placebo.

Ignorisanje problema

Argument koji nema veze s temom dijaloga

Latinski naziv: *ignoratio elenchi*²

Ignorisanje problema je logička greška koja nastaje kada argument nema nikakve veze s postavljenim pitanjem ili definisanom temom. Argument sam po sebi može biti potpuno validan i zaključak može čak biti i istinit, ali ni jedan ni drugi nemaju veze s početnim pitanjem ili temom razgovora.

Ignorisanje problema jedna je od logičkih grešaka koje je Aristotel prepoznao i naveo u svom delu *Organon*.^{3,4} U širem smislu, kako Aristotel tvrdi, sve logičke greške su ovog tipa.

Ignorisanje problema se pogrešno izjednačava s greškom **ne sledi**, iako su one suštinski različite. Za razliku od greške **ne sledi**, gde zaključak ne može da se izvede iz zadatih premisa, kod **ignorisanja problema** greška nije u samom argumentu već u njegovoj vezi s temom ili pitanjem. Sam argument može biti validan, ali ako se ne odnosi na postavljenu temu ili ako ne odgovara na postavljeno pitanje, onda je reč o logičkoj grešci **ignorisanje problema**.

² *Ignoratio elenchi* (lat.) – ignorisanje opovrgavanja.

³ <http://wikipedia.org/wiki/Organon>

⁴ <https://archive.org/details/AristotleOrganon>

U nekim slučajevima argument može biti kombinacija ove dve greške. Ako se postavlja argument koji ne samo da nema veze s temom već je uz to i sam po sebi pogrešan, pa zaključak ne sledi iz datih premisa, onda tu postoje dve greške: **ignorisanje problema i ne sledi.**

Primeri

Milan: Ajd' mi pomози da rešim ovu ukrštenicu.

Stevan: Sutra idem na basket, pa ne mogu.

Na prvi pogled neko bi pomislio da basket ima veze s rešavanjem ukrštenice, međutim, zaista nema.

Mama: Stevane, hajde na spavanje, vreme je.

Stevan: Mama, a zašto ptice lete na jug?

Mama: Zbog hrane. Hajde sada u krevet.

Stevan: Mama, a zašto pčele imaju maticu?

Mama: Da ima ko da im kaže kada je vreme da idu na spavanje!

Kao što je mnogim roditeljima poznato, deca će na sve načine pokušati da odlože odlazak u krevet.

Petar: Trebalo bi da prostitucija bude odobrena i zakonski regulisana.

Stevan: Ja mislim kako bi trebalo da se legalizuje marihuana!

Iako je drugi predlog validan, ipak nema veze s prvim predlogom.

Argument iz greške

Zaključak da je tvrdnja neistinita
zato što argument nije validan

Latinski naziv: *argumentum ad logicam*⁵

Argument iz greške logička je greška koja nastaje kada se tvrdi da je nečiji stav obavezno neistinit zato što je u odbrani tog stava korišćen pogrešan argument.

Kao sve drugo, i logičke greške mogu biti pogrešno shvaćene i primenjivane, pa čak mogu postati i izvor pogrešnog rezonovanja. Kada je argument pogrešan, onda ne postoji logička veza između premise i zaključka. Ali to ne govori ništa o tome da li je sam zaključak tačan.

Činjenica da neko nije odbranio svoju tvrdnju nije ujedno dokaz da je ta tvrdnja automatski pogrešna. Možda postoje drugi validni argumenti koji tu tvrdnju podržavaju, ali su dotičnoj osobi nepoznati. Zato nije opravdano izjaviti da je zaključak neistinit samo zato što je argument pogrešan.

Prilično je lako smisliti pogrešan argument za bilo koju tvrdnju, bila ta tvrdnja istinita ili neistinita. Istinski je teško naći ubedljiv argument za potvrdu određene izjave, čak i kada je ona istinita.

⁵ *Argumentum ad logicam* (lat.) – argument iz logike.

Treba imati na umu da je sasvim razumno odbaciti tvrdnju za koju ne postoji nijedan adekvatan dokaz. Ukoliko pokažete da su svi ponuđeni argumenti za određenu tvrdnju pogrešni, onda možete da je odbijete. Pritom nećete napraviti logičku grešku **argument iz greške**, jer je teret dokazivanja upravo na branio-cima te tvrdnje. Međutim, ako je odbijete, a uz to još i zaključite da je suprotna tvrdnja tačna, onda ste napravili logičku grešku.

Ovo je greška zato što se prebrzo izvlači zaključak da ne postoje drugi validni argumenti za tu tvrdnju i to samo zato što je neko iskazao jedan ili više pogrešnih argumenata za nju.

Primeri

Prepoznavši da je Tijana napravila logičku grešku dok je objašnjavala kako bi trebalo da jedemo zdravu hranu zato što je to popularno, Stevan odlučuje da svakog dana pojede po nekoliko duplih čizburgera sa slaninom.

Iako je sasvim tačno da ništa ne treba raditi samo zato što je popularno, to ne znači da nije tačna tvrdnja kako valja jesti zdravu umesto brze hrane.

Nevena: Sve mačke su životinje. Mika je životinja. Dakle, Mika je mačka.

Stevan: To je logička greška i zaključak je pogrešan. Dakle, Mika nije mačka.

Iako Nevena jeste napravila logičku grešku, to nikako ne znači da Mika zaista ne može biti mačka.

Crvena haringa

Skretanje s teme

Crvena haringa označava iskaz koji obmanjuje sagovornika ili mu odvraća pažnju od glavne teme ili argumenta. Ovo primenjuju neki pisci da bi čitaocu namerno skrenuli pažnju i tako očuvali misteriju. Uz to može biti i retorička strategija koja se koristi, na primer, u politici.

U logici je **crvena haringa** neformalna logička greška, posledica lošeg argumenta. Premda može da izgleda prihvatljivo, na kraju je samo nebitno skretanje s teme dijaloga.

Poreklo naziva nije poznato. Navodno ga je smislio Vilijam Kobet (William Cobbett), pozivajući se na sledeću praksu: nekada su se smrdljivom ribom zavaravali psi tragači i tako im je skretana pažnja s mirisa koji slede. Ipak, za ovo ne postoje konkretni dokazi.

Crvenu haringu neretko primenjuju oni koji uoče da protivnik formira validan, neosporiv argument. Često se koristi nenamerno ili čak nesvesno. Najčešće je u samoodbrani primenjuju osobe koje hoće da zaklone svoje neosnovane i uglavnom besmislene stavove od bilo kakve neprijatne kritike. Mada, može se koristiti i namerno, kao prevara, radi postizanja cilja da se žrtva povinuje štetnom zahtevu ili prihvati štetnu ponudu.

Brojne logičke greške su podvrste upravo ove greške. Mnoge su opisane u ovoj knjizi. Među njima su **argument iz porekla**, **pozivanje na većinu** ili **autoritet** i druge.

Primeri

Mama: Ne možeš da ideš na žurku jer se plašim da ćeš piti alkohol.

Stevan: Kako možeš to uopšte da pomisliš? Pa, ceo dan sam radio domaći!

Rad na domaćem zadatku nema nikakve veze s konzumiranjem alkohola. Stevan skreće temu s opijanja na nešto pozitivno što je uradio.

Smatram kako postoje važni razlozi da se podrži pooštavanje uslova za upis na postdiplomske studije i preporučujem da svi glasate za tu meru. Na kraju, naš budžet je sve oskudniji i ne želimo da nam se svima smanje plate.

Ne postoji apsolutno nikakva veza između pomenutih plata i uslova za upis studenata na postdiplomske studije.

Možda si u pravu, biće da je Marko stvarno prepisivao na testu, ali pogledaj koliko se jadničak snuždio. Kako možeš da ga oboriš na popravni?

Ovde se skreće pažnja sa činjenice da je učenik prepisivao na testu i u tu svrhu se kod sagovornika bude emocije, konkretno, sažaljenja. To je primer logičke greške **crvena haringa** koja je ujedno i logička greška **pozivanje na emocije**, konkretno, podvrsta **pozivanje na sažaljenje**.

Strašilo

Pogrešno predstavljanje argumenta
da bi se lakše opovrgao

Strašilo je logička greška koja nastaje kada se protivnikov argument pogrešno predstavlja s namerom da se što lakše ospori. Po pravilu, taj novi, izmišljeni argument očigledno je pogrešan i vrlo ga je lako opovrgnuti. Sagovornik stvara novi argument tako što preteruje u iskazu ili izobličava prvobitni argument, a može i da potpuno prefabrikuje protivnikove reči.

Evo kako nastaje ova greška. Neko smišljeno – dešava se i nenamerno – pogrešno protumači ili izvrne sagovornikovu izjavu, pa zatim krene da pobija tu novu izvrnutu verziju umesto pravog argumenta. **Strašilom** se naziva taj novostvoreni argument, koji je lažna predstava pravog.

Ova logička greška dobila je naziv na osnovu poređenja napada na slamnato strašilo i borbe sa živim protivnikom. Kudikamo je lakše oboriti slamnato strašilo ili lutku za vežbanje borilačkih veština nego pravog rivala. Jednako je u raspravi mnogo lakše opovrgnuti lažni, izmišljeni argument od pravog.

Ova logička greška se ponekad namerno koristi u retorici kada je vrlo teško izaći na kraj s protivnikovim argumentom. Ukoliko govornik uspešno opovrgne izmenjeni argument, potpuno će obmanuti slušateljstvo: ostaviće ih u uverenju da je opovrgao prvobitni argument.

Kada se koristi namerno, **strašilo** je veoma nepoštena taktika kojom se gasi iskrena, racionalna diskusija. Može se opravdano smatrati predajom i odustajanjem od rasprave.

Primeri

Miloš kaže kako treba da uložimo više novca u zdravstvo i obrazovanje. Na to se Stevan čudi otkud Miloš toliko mrzi našu zemlju da bi je ostavio bez odbrane jer se zalaže za smanjivanje vojnog budžeta.

Stevan pogrešno zaključuje da ulaganje više novca u zdravstvo i obrazovanje automatski znači smanjivanje vojnog budžeta.

Marko smatra da bi valjalo smanjiti poreze. Stevan odmah reaguje: to ne dolazi u obzir jer država ne može da funkcioniše bez dohotka od poreza.

Stevan pogrešno izjednačava smanjivanje poreza s potpunim ukidanjem poreza, što je, naravno, tvrdnja koju je mnogo lakše oboriti.

Nakon što je Marija izjavila da voli sunčane dane i da su sunčani dani dobri, Stevan je odgovorio da bismo bez kiše propali od suše.

Stevan pogrešno predstavlja Marijinu izjavu kao da je ona rekla kako su samo sunčani dani dobri – i to je mnogo lakše opovrgnuti. Marija zapravo nije ništa kazala o kišnim danima, niti je rekla da ih uopšte ne bi trebalo biti.

Anegdotalni dokaz

Lično iskustvo ili izolovan slučaj umesto validnog argumenta

Anegdotalni dokaz je logička greška koja nastaje kada se nepotvrđeno i neprovereno iskustvo, anegdota, koristi kao dokaz za tvrdnju. To iskustvo može biti lično, to jest govornikovo, ali može biti i iskustvo treće osobe ili daljeg poznanika. U svakom slučaju, navedeno iskustvo nije adekvatno dokumentovano i nikako se ne može potvrditi ili proveriti.

U pseudonauci anegdota je ekvivalentna proverenim, ponovljivim i dvostruko slepim eksperimentima čiji se rezultati uvažavaju u pravoj nauci. Drugim rečima, u pseudonauci se prihvata da će nešto uvek funkcionisati samo zato što je nekome, jednom, navodno funkcionisalo. Premda se i u pravoj nauci ponekad koristi anegdota, ona je isključivo potencijalni početak ozbiljnog istraživanja – u pseudonauci je to i kraj i celokupno pseudonaučno istraživanje.

Ljudima je često mnogo lakše da poveruju u nečije svedočenje nego da promisle o kompleksnim podacima i varijacijama. Kvantitativni naučni dokazi jesu uvek precizniji od ličnih percepcija i iskustava, ali ljudi su skloni da veruju u ono što njima deluje realnije i opipljivije. Stoga će pre poverovati nekome na reč nego apstraktnoj statističkoj realnosti i komplikovanim naučnim dokazima.

Anegdotalni dokazi se često koriste u politici, novinarstvu, blogovima i tome slično da bi se iznela generalizacija koja je bazirana na veoma ograničenim, posebno izabranim primerima, umesto na pouzdanom statističkom istraživanju.

Anegdotalni dokaz je logička greška zato što anegdote nisu dokazi, iako su lepe i ilustrativne priče kada su istinite. Anegdote se odnose samo na pojedince, a svako pojedinačno iskustvo izrazito je podložno mnogim pristrasnostima i zbog toga je nemoguće ustanoviti validnost uzroka anegdote.

Primeri

Stevan kaže da je sve to super, ali njegov deda je pušio 30 cigareta dnevno i živeo je 97 godina i zato ne veruje svemu što pročita o meta-analizama metodološki ispravnih studija koje dokazuju uzročne veze između štetnosti pušenja i dužine života.

Činjenica da je Stevanov deda kao pušač dugo poživio, ne negira negativni uticaj pušenja cigareta na ljudsko zdravlje. Izuzeci su očekivani kada je reč o medicini i ljudskom zdravlju. Mada smo vrlo slični, ipak nismo svi jednaki: zato poneke štetne supstance ne izazivaju uvek iste reakcije kod svih ljudi.

Kuvar je strašno zasekao palac nožem. Tanja mu je zavila prst listom bokvice. Nakon pet ili šest previjanja bokvicom rana je sasvim zarasla.

Bez ikakve potvrde i provere ne postoji razlog da se ovo prihvati kao istina.

Relativna uskraćenost

Navođenje raznih drugih problema
umesto rešavanja ponuđenog

Da bi bio dobar, nije dovoljno samo da budeš bolji od najgoreg.

– Lucije Eneja Seneka

Relativna uskraćenost je logička greška. Nastaje kad govornik tvrdi kako protivnikov argument treba zanemariti zbog toga što ima važnijih problema koje trenutno treba rešavati. Najčešće ti problemi nemaju apsolutno nikakve veze sa iznesenim argumentom.

Najpoznatiji primer ove greške je argument „deca u Africi gladuju“, pri čemu se implicira da bilo koja tema koja je manje važna samim tim nije ni vredna diskusije.

Još jedan osobito poznati primer je savet ili tvrdnja da bi neko trebalo da bude zadovoljan nečim što mu ne odgovara i na šta se žali, jer postoje ljudi koji čak ni to nemaju.

Ova logička greška je popularna među ljudima koji znaju da je loše to što čine. S obzirom na to da su svesni svojih nedela, oni osećaju potrebu da ih opravdaju, pa to rade nabrajajući mnogo gora nedela koja su izveli ili izvode drugi.

Primeri

Ma, kakvi kvarovi i problemi! Budi zadovoljan što imaš taj auto. Znaš koliko našeg sveta nema kola.

Ta osoba objektivno ima loš auto. Prema poređenju njene situacije samo s gorim slučajevima, reklo bi se da vozi rols-rojs. Pogrešno je izvlačiti zaključak samo na osnovu tih negativnih ekstremnih primera.

Cenzura interneta u Americi nije toliko loša. U Kini je mnogo gora.

Svakako jeste tačno da je cenzura interneta i, generalno, slobode govora mnogo gora u Kini nego u Americi ili Evropi. Međutim, to ne znači da treba zanemariti cenzuru koju primenjuju vlasti u zemljama gde je, navodno, sloboda govora osnovno pravo svih građana.

Obama, kažu, zatvara ljude bez sudskog procesa i, pričaju, bombarduje civile u inostranstvu, ali Buš je bio mnogo gori.

Čak i ako je Buš zaista bio gori predsednik od Obame, to opet nije razlog da se zanemare Obamine greške i problemi koje je stvorio.

Tvrđi se da je pušenje štetno, ali nije toliko štetno kao izduvni gasovi koje svi udišemo svakodnevno.

Iako je sasvim tačno da su izduvni gasovi štetni, to nikako ne može biti opravdanje za dodatno trovanje i uništavanje pluća.